

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Η μουσική των Αφροαμερικάνων, πλούσια σε ποικιλία και αντιπροσωπεύοντας μία μοναδική παράδοση, έχει πολύ σημαντική επίδραση στη σύγχρονη μουσική. [...]

Η μουσική των Αφροαμερικάνων διαχωρίζεται από τη μουσική των υπόλοιπων Αμερικάνων εξαιτίας της ιστορίας της δουλείας των Αφροαμερικάνων και των αμέτρητων επικρίσεων που επιβλήθηκαν από αυτό το σύστημα της δουλείας. Αυτή η περίοδος ώθησε τους ανθρώπους να αναπτύξουν καινούργιους τρόπους για να εκφράσουν τις αντιδράσεις τους σ'αυτά που συνέβαιναν στις ζωές τους. Οι αφρικάνικες μορφές μουσικής απαγορεύτηκαν με μιας στους σκλάβους, γι αυτό κι αυτοί δημιούργησαν και εξέλιξαν μία νέα μουσική που ήταν ένα μίγμα των ήχων της πατρίδας τους με το στυλ της μουσικής των αφεντικών τους.

Ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο της αφροαμερικάνικης μουσικής είναι ο ρυθμός της. Η αφρικάνικη επιρροή στην αφροαμερικάνικη μουσική φανερώνεται στο ρυθμικό χτύπημα των χεριών "παλαμάκια", στους πολύ έντονους ρυθμούς και στη χρήση μετρικών και πολυμετρικών εφφέ.

Για να ζήσει πραγματικά και να καταλάβει την ουσία αυτής της μουσικής, και ο ακροατής και ο ερμηνευτής πρέπει να συμμετέχει στο ρυθμό της μουσικής. Με το τραγούδι, τους ήχους του σώματος (σαν κρουστό όργανο), την κίνηση και το χορό, η ουσία της αφροαμερικάνικης μουσικής αρχίζει να αναδύεται.

Είναι δύσκολο να ακούει κάποιος τη μουσική των Αφροαμερικάνων χωρίς να θέλει να κινηθεί ανταποκρινόμενος σ'αυτούς τους μεταδοτικούς ρυθμούς. Ο χορός, η κίνηση και οι μουσικές δραστηριότητες όπως τα παλαμάκια των χεριών, τα χτυπήματα των ποδιών και η "μελοποίηση" του λόγου (γνωστή ως ραπ) είναι πολύ σημαντικά για μία ξεκάθαρη κατανόηση της αφροαμερικάνικης μουσικής.

Αυτή η κινητική αίσθηση διαποτίζει όλες τις αφροαμερικάνικες μουσικές παραδόσεις και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των εθίμων που έχουν σχέση με τη δουλειά, την προσευχή και τη διασκέδαση.

Όπως και στην αφρικάνικη κουλτούρα, έτσι και η αφροαμερικάνικη μουσική δίνει άφθονες ευκαιρίες για αυτοσχεδιασμό. Υπάρχει μεγάλος βαθμός αμοιβαιότητας μεταξύ του χορού και της μουσικής, γιατί η μουσική συχνά σχηματίζει ένα χορό και με τη σειρά του ένας χορός δημιουργεί συχνά μία μουσική. Στην εκκλησία, για παράδειγμα, ο ιερέας συχνά καθορίζει τις κινήσεις των πιστών, αφού οι κινήσεις τους επηρεάζουν τη δύναμη και τις δυναμικές της λειτουργίας.

σπιρίτσουαλς (spirituals): είναι ένα είδος λαϊκού, "μάγου", Αφροαμερικάνικου τραγουδιού με έντονο το θρησκευτικό στοιχείο. Τα σπιρίτσουαλς συνδέονται παραδοσιακά τόσο με τα μπλουζ όσο και με την τζαζ μουσική και αποτελούν κυρίως έκφραση της θρησκευτικής πίστης.

Είναι γνωστό ότι πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της τζαζ έπαιξε η θρησκευτικότητα των νέγρων. Η νέα **θρησκεία** ήταν ένα μέσο που μπορούσε να προσφέρει λυτρωτική διέξοδο και ελπίδα στους δούλους. Οι νέγροι παρατήρησαν μια μεγάλη ομοιότητα ανάμεσα στη δική τους καταπίεση και την καταπίεση των Εβραίων της **Βίβλου**. Καθώς από την Αφρική είχαν φέρει το μουσικό ένστικτό τους και τη δυνατότητα να συνθέτουν αυθόρμητα απλές μελωδίες, ήταν φυσικό να εκφράσουν την ελπίδα τους στο Θεό με θρησκευτικά τραγούδια. Τα λόγια σ' αυτές τις μελωδίες είναι συχνά παρμένα από χωρία της Βίβλου, όπου θριαμβεύει τό καλό.

Η **πεντατονική κλίμακα** (ο ήχος της οποίας αποδίδεται αν παιχθούν μόνο τα 5 μαύρα πλήκτρα μιας **οκτάβας** στο **πιάνο**), που τη συναντάμε στη λαϊκή μουσική πολλών λαών, υπήρξε βάση για τη μελωδία των χορωδιακών σπιρίτσουαλς, τα οποία δε σταμάτησαν να τραγουδιούνται μέχρι σήμερα από συγκροτήματα, ως κοσμικό μουσικό είδος, παρόλη την εξέλιξη της τζαζ. Η πρωτόγονη πεντατονική κλίμακα με το πέρασμα του χρόνου και την προσθήκη των λεγόμενων *Blue Notes* (πρόσθετες αλλοιωμένες νότες σε συγκεκριμένα σημεία της πεντατονικής κλίμακας), οδήγησαν στη λεγόμενη Μπλου κλίμακα (*Blues Scale*), που αποτέλεσε βάση για τη μελωδία των τραγουδιών Μπλουζ (*Blues*), αλλά και για την τζαζ μέχρι σήμερα.

γκόσπελ (gospel=ευαγγέλιο) μουσική των μαύρων της Αμερικής, η οποία προήλθε από την παράδοση της εκκλησιαστικής λειτουργίας προτεσταντικών εκκλησιών και αναπτύχθηκε γύρω στα 1870, με σαφείς μουσικές επιρροές από τα **σπιρίτσουαλς** και τα **μπλουζ**. Χαρακτηριστικό της μουσικής γκόσπελ είναι οι εκφραστικοί αυτοσχδιασμοί σε στίλ **ρετσιτατίβο** (είδος μουσικής απαγγελίας), το μελισματικό τραγούδι και η πληθωρική εκφραστικότητα. Μέσα στους ναούς, οι **πιστοί** και οι κήρυκες περιέρχονται σε έκσταση και τραγουδούν, ενώ επιφωνήματα, ευχές και επιδοκίμασιες ακούγονται από το εκκλησίασμα. Οι Πεντηκοστιανές κυρίως εκκλησίες, ακολουθώντας την επιταγή του Ψαλμού 150 της Παλαιάς Διαθήκης "*πάσα πνοή αινεσάτω τον Κύριον*", "*εν ψαλτηρίω και κιθάρα*", "*εν χορδαίς και οργάνω*", επέτρεψαν την χρήση μουσικών οργάνων στις εκκλησίες τους, όπως το **ντέφι**, το **πιάνο**, το **εκκλησιαστικό όργανο**, το **μπάντζο**, η **κιθάρα** κ.ά. Λουθηρανικοί χορωδιακοί ύμνοι και ψαλμοί υπήρξαν οι σπουδαιότερες μουσικές εκφράσεις που οι μαύροι αφομοίωσαν και ανέπλασαν. Από εκεί γεννήθηκαν τα **σπιρίτσουαλς** και τα γκόσπελ ως επέκταση αυτών. Τραγουδιζόμενα *a capella* (χωρίς μουσική συνοδεία) ή και με τη βοήθεια μουσικών οργάνων, χορωδίες μέσα στις εκκλησίες, περιπλανώμενοι τραγουδιστές (*Μπλάντ Γουίλι Τζόνσον*), σολιστ και των δύο φύλων (*Μαχάλια Τζάκσον*, *Τζέιμς Κλίβελαντ*) και ιεροκήρυκες (αιδεσιμώτατος *Τζ. Μ. Γκέιτς*) κάνουν συνεχείς αναφορές στην **Παλαιά Διαθήκη** και παραλληλίζουν το πεπρωμένο των Εβραίων της Αιγύπτου με εκείνο των μαύρων των ΗΠΑ.

μπλουζ: φωνητικό και οργανικό μουσικό ιδίωμα που εκφράζεται με “Μπλου” νότες (blue notes) δηλαδή υφέσεις στην 3η και 7η νότα της κλίμακας και επαναλαμβανόμενο μοτίβο συνήθως δωδεκάμετρης μορφής. Γεννήθηκε στις αφροαμερικανικές κοινότητες των Η.Π.Α. ως ανάμειξη στοιχείων με αφρικανικές ρίζες, εκκλησιαστική μουσική (Σπιρίτουςαλς και Γκόσπελ), ύμνους του εμφυλίου πολέμου κ.ά. μουσικά ιδιώματα. Το μπλουζ επηρέασε σε σημαντικό βαθμό την ύστερη αμερικανική και δυτικοευρωπαϊκή μουσική και συνδέθηκε με άλλα είδη όπως το ράγκταϊμ, η Τζαζ, το Ρυθμ εντ μπλουζ (rhythm and blues) το Ροκ εντ ρολ (rock and roll), το Χιπ χοπ και η Ποπ μουσική.

Για πολλά χρόνια το μπλουζ καταγραφόταν μόνο από μνήμης, ζωντανό και σε προσωπικό επίπεδο. Γεννήθηκε στο δέλτα του βόρειου Μισισσιπή μετά από τον αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο. Επηρεασμένο από τις αφρικανικές ρίζες του, μπαλάντες και ρυθμικούς χορούς, (τα τζαμπ απ), εξελίχθηκε σταδιακά σε μουσική για έναν τραγουδιστή, που δημιουργούσε διάλογο ανάμεσα στη φωνή και την κιθάρα του, τραγουδώντας έναν στίχο και απαντώντας οργανικά. Τα πρώτα μπλουζ ακολουθούσαν, σε ό,τι αφορά στο ρυθμικό τους πρότυπο, τον συχνά ακανόνιστο ρυθμό της φωνής, όπως φαίνεται σε ηχογραφήσεις της δεκαετίας του 20, ακόμη και της δεκαετίας του 30, από τους θρυλικούς Τσάρλι Πάτον, Μπλάιντ Λέμον Τζέφερσον, Ρόμπερτ Τζόνσον, Λάιτνινγκ Χόπκινς κ.ά.

Στη δεκαετία του 30 και του 40 τα μπλουζ κατέκτησαν τον Βορρά και πέρασαν στο ρεπερτόριο της μπικ μπαντ τζαζ. Η εισαγωγή του ηλεκτρικού ενισχυτή και η χρήση της τονικότητας της τζαζ άλλαξε ριζικά τη μορφή του “ηλεκτρικού” πλέον μπλουζ. Στις πόλεις του Βορρά, στο Σικάγο και το Ντητρόιτ, μπλουζίστες και σόλο κιθαρίστες (lead guitarists) όπως ο Μάντυ Γουότερς, ο Γουίλι Ντίξον, ο Τζον Λη Χούκερ, ο Χόουλινγκ Γουλφ και ο Έλμορ Τζέιμς έπαιξαν ηλεκτρικά και έκαναν δημοφιλή τα μπλουζ του Δέλτα του Μισισσιπή, χρησιμοποιώντας στην μπάντα όργανα όπως το μπάσο, τα ντραμς, το πιάνο και περιστασιακά τη φουσαρμόνικα. Στην ίδια περίοδο στο Χιούστον ο Τι-Μπόουν Γουόκερ, και στο Μέμφις ο Μπι Μπι Κινγκ καθιέρωσαν ένα νέο στυλ που συνδύαζε την τεχνική της τζαζ με το ρεπερτόριο και την τονικότητα του μπλουζ.

Τζαζ: μουσικό είδος που αποτέλεσε εξέλιξη της λαϊκής αμερικανικής μουσικής κατά τον 19ο αιώνα, με αφρικανικές καταβολές. Περιλαμβάνει αρκετά μουσικά είδη που στηρίχτηκαν σε ένα κοινό σκεπτικό κατασκευής, τον μερικό ή και ολικό αυτοσχεδιασμό. Γνώρισε σημαντική ανάπτυξη και διεθνή αναγνωρισιμότητα κατά τη δεκαετία του 1920.

Το τζαζ στυλ της Νέας Ορλεάνης έχει ολοφάνερη καταγωγή από τα στρατιωτικά εμβατήρια. Η ορχήστρα της Νέας Ορλεάνης αποτελείται συνήθως από τρομπέτα (ή κορνέτο), ένα κλαρίνο, ένα τρομπόνι, ένα

κοντραμπάσο (ή τούμπα) και τύμπανα. Αργότερα προστέθηκαν και η **κιθάρα** και το **πίانو**. Αξιοσημείωτη είναι η απουσία του **σαξοφώνου**. Το ρεπερτόριο της Νέας Ορλεάνης είναι συνήθως χαρούμενο και μελωδικό, έχοντας σε μεγάλο βαθμό την καταγωγή του σε ευρωπαϊκούς χορούς ή εμβατήρια, με πιο ισχυρή επίδραση από την γαλλική παράδοση. Βασικό χαρακτηριστικό της τζαζ της Νέας Ορλεάνης είναι η -- συνήθως τριμερής -- πολυφωνία στη μελωδία. Το αρχικό στιλ αποτυπώνεται στους πρώτους ηχογραφημένους δίσκους στις αρχές της δεκαετίας του **1920** και γενικά δεν σημείωσε ιδιαίτερη εξέλιξη στα βασικά τουλάχιστον μορφολογικά χαρακτηριστικά του.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

Μπορούμε να συνοψίσουμε κάποια βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τζαζ είδους, τα οποία αν και δεν ορίζουν απόλυτα την τζαζ, βοηθούν σημαντικά στην αναγνώριση της:

- Η τζαζ παρουσιάζει ιδιομορφίες σε σχέση με την Ευρωπαϊκή μουσική, καθώς δεν χρησιμοποιεί μόνο τις βασικές κλίμακες της **Ευρωπαϊκής μουσικής** δηλ. **μείζονες** και **ελάσσονες** (σύστημα που αντικατέστησε τον 17ο αιώνα τους **Εκκλησιαστικούς Τρόπους** της **Δυτικής Εκκλησιαστικής Μουσικής**), αλλά και πολλές άλλες κλίμακες με προέλευση από την **Αφρική** και αλλού, που χρησιμοποιούνται σε μίξη με τις ευρωπαϊκές αρμονίες. Συχνά οι μουσικοί της Τζαζ, τη στιγμή του αυτοσχεδιασμού, σκέφτονται και επιλέγουν νότες με βάση τις κλίμακες που αποδίδουν καλύτερα το αρμονικό πλαίσιο μιας συγχορδίας. Έτσι, καθώς οι συγχορδίες που χρησιμοποιούνται στην τζαζ είναι συχνά έντονα διάφωνες (7ης, 9ης, 11ης, 13ης, αυξημένες, ελαττωμένες κ.λπ), πολλές από τις κλίμακες περιέχουν επίσης **διάφωνες νότες** σε διάφορα σημεία της κλίμακας ώστε να αποδίδουν καλύτερα το αρμονικό υπόβαθρο της συνοδείας.
- Η τζαζ στηρίζεται βαθύτατα σε ένα ακόμα αφρικανικό στοιχείο, το ρυθμό, ο οποίος αποτελεί θεμελιώδες συστατικό της καθώς οργανώνει τη μουσική. Οι ρυθμοί της τζαζ μουσικής είναι περισσότερο σύνθετοι και με συνεχείς παραλλαγές που εναλλάσσονται, συνήθως δύο ή τεσσάρων τετάρτων.
- Στη τζαζ μουσική, ο ήχος των μουσικών οργάνων αλλά και η φωνή, χρησιμοποιούνται με έναν ξεχωριστό τρόπο. Το ιδιαίτερο "χρώμα" του τζαζ ήχου, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανορθόδοξη τεχνική παιξίματος από τους πρώτους και αυτοδίδακτους μουσικούς της. Κύριο χαρακτηριστικό της τζαζ είναι πως τα όργανα χρησιμοποιούνται σαν ανθρώπινες φωνές.
- Η τζαζ έχει διαμορφώσει ειδικές μουσικές φόρμες και ένα ιδιαίτερο ρεπερτόριο. Οι δύο βασικές φόρμες που χρησιμοποιεί είναι το **μπλουζ** (ένα κύριο θέμα, κατά κανόνα δώδεκα μέτρων) και η **μπαλάντα** (τυποποιημένο είδος συνήθως 32 μέτρων).
- Κορίαρχο στοιχείο της τζαζ είναι ακόμα οι ίδιοι οι οργανοπαίκτες και οι προσωπικοί αυτοσχεδιασμοί τους πάνω στο κυρίως μουσικό θέμα. Η

σύνθεση στην τζαζ είναι κατά κανόνα απλή για ενορχήστρωση και διάφορες παραλλαγές στα πλαίσια του ατομικού ή ομαδικού αυτοσχεδιασμού.

Τρόποι/κλίμακες και βαθμίδες

Οι πιο βασικές συγχορδίες της Τζαζ αρμονίας βρίσκονται μέσα στην Μείζονα κλίμακα. Η εικόνα παρουσιάζει συνοπτικά την "Φυσική" κλίμακα του ΝΤΟ και όλους τους "τρόπους"/κλίμακες που σχηματίζονται όταν επιλέξουμε για βάση τους, τη μία μετά την άλλη, τις νότες που αποτελούν την κλίμακα αυτή. Βαθμίδες και τρόποι της μείζονος κλίμακας

Τα ελληνικά ονόματα που χρησιμοποιούνται και σήμερα για τους τρόπους αυτούς βρίσκονται σε χρήση επί αιώνες, από την αρχαία Ελλάδα μέχρι και σήμερα, αν και στην πραγματικότητα, από παρανόηση στην πορεία των αιώνων, τα ονόματα αυτά δεν αντιστοιχούν επακριβώς στις ίδιες κλίμακες με τα αρχαία ελληνικά. Οι ρωμαϊκοί αριθμοί που βλέπουμε στα αριστερά από το I μέχρι και το VII, αντιπροσωπεύουν τη βαθμίδα επάνω στην οποία "χτίζονται" οι τρόποι, τα ονόματα των οποίων βλέπουμε στα δεξιά. Με άλλα λόγια, ο "Ιωνικός" είναι πάντα ο τρόπος της βαθμίδας I, ο "Δωρικός" είναι πάντα ο τρόπος της βαθμίδας II, ο "Μιξολύδιος" είναι πάντα ο τρόπος της βαθμίδας V κ.ο.κ., και το ίδιο συμβαίνει σε κάθε μείζονα κλίμακα και τις βαθμίδες της, είτε αυτή είναι του ΝΤΟ, είτε άλλη.

Η ΝΤΟ μείζον κλίμακα και οι τρόποι της

I ΝΤΟ Δ (αγγλ. C Δ) Ιωνικός τρόπος
II ΡΕ-7 (αγγλ. Dm7) Δωρικός τρόπος
III ΜΙ-7 (αγγλ. Em7) Φρύγιος τρόπος
IV ΦΛ Δ #4 (αγγλ. F Δ#4) Λυδίας τρόπος
V ΣΟΛ 7 (αγγλ. G7) Μιξολυδίας τρόπος
VI ΛΑ-7 (αγγλ. Am7) Αιολικός τρόπος
VII ΣΙ θ (αγγλ. B θ) Λοκρικός τρόπος

Η τετράφωνη συγχορδία ως βάση για την Τζαζ αρμονία

Όπως για την ευρωπαϊκή κλασική αρμονία, βάση αποτελεί η τρίφωνη Συγχορδία, για την αρμονία της Τζαζ, βάση αποτελεί η τετράφωνη

συγχορδία, δηλ. μία ομάδα από 4 νότες ευρισκόμενες σε απόσταση διαστήματος 3ης, και που ακούγονται ταυτόχρονα.

Στην λογική του Τζαζ αυτοσχεδιασμού, κάθε τρόπος/κλίμακα αντιστοιχεί και σε μία συγχορδία την οποία μπορεί να περιγράψει μελωδικά/αυτοσχεδιαστικά. Αν δηλ. ξεκινώντας από τον τρόπο I που είναι ο "Ιωνικός" θελήσω να βρω ποια είναι η 4φωνη συγχορδία που αντιστοιχεί σε αυτόν, δεν έχω παρά να χτίσω τη συγχορδία κατά διαστήματα 3ης, επιλέγοντας κατά συνέπεια:

- τη νότα της 1ης βαθμίδας που είναι η νότα **ΝΤΟ**
- τη νότα της 3ης βαθμίδας που είναι η νότα **ΜΙ**
- τη νότα της 5ης βαθμίδας που είναι η νότα **ΣΟΛ**
- και τη νότα της 7ης βαθμίδας που είναι η νότα **ΣΙ**

Κατά τον τρόπο αυτό, δημιουργώ την 4φωνη συγχορδία που αντιστοιχεί στον τρόπο και που στο συγκεκριμένο παράδειγμα είναι η συγχορδία:

ΝΤΟ-ΜΙ-ΣΟΛ-ΣΙ, μια συγχορδία "Ντο μεγάλης 7ης" που στην γλώσσα της Τζαζ συμβολίζεται ως **C Δ** (το γράμμα **C** είναι το αντίστοιχο με το ελληνικό *Ντο*).

5ος τρόπος του Ντο: Μιχαήλιδης, από ΣΟΛ σε ΣΟΛ
V
5ος τρόπος του Ντο: Διώργος, από ΡΕ σε ΡΕ
II
1ος τρόπος του Ντο: Ιωνικός, από ΝΤΟ σε ΝΤΟ
I

Περίοδοι:

- 1.περίοδος Νέας Ορλεάνης, δεκαετία 1910
- 2.περίοδος Σικάγο, δεκαετία 1920
- 3.περίοδος του Σουίνγκ, δεκαετία 1930, Νέα Υόρκη
- 4.περίοδος του Μπιμπόπ, δεκαετία 1940
- 5.περίοδος Κουλ τζαζ, δεκαετία 1950

Ροκ μουσική

Ο όρος ροκ στη μουσική, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα είδη που προέκυψαν από την εξέλιξη του είδους του rock and roll. Η μουσική ροκ (rock) [1] στο σύνολό της, αποτελεί ένα είδος δημοφιλούς μουσικής που χαρακτηρίζεται συνήθως από έντονο ρυθμό και από ευδιάκριτη, χαρακτηριστική μελωδία φωνητικών η οποία συνοδεύεται συνήθως από ηλεκτρικές κιθάρες, ηλεκτρικό μπάσο και ντραμς. Πολλές φορές χρησιμοποιούνται και πληκτροφόρα όργανα, όπως πιάνο ή συνθεσάιζερ.

Εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1950 στην Αμερική και είχε ως βάση την τεχνοτροπία του Rhythm and Blues και το ρυθμό του rock and roll των αφροαμερικάνικων κοινοτήτων των Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς και το rockabilly, που στην ουσία ήταν η έκφραση των λευκών μέσω των προαναφερθέντων ειδών αφροαμερικανικής προέλευσης. Συνεισφορά στον ήχο που πρωτοχαρακτηρίστηκε ροκ, θεωρείται ότι είχε και η country μουσική. Αυτή, είχε στοιχεία μπλουζ και βασιζόταν στα παραδοσιακά είδη μουσικής των κατοίκων των ΗΠΑ και ήταν πολύ δημοφιλής, κυρίως μεταξύ των λευκών και στο Νότο.

Η μουσική ροκ επηρεάστηκε και επηρεάζεται ακόμη και σήμερα από τα άλλα είδη μουσικής που είναι δημοφιλή ανά περίοδο. Στη δεκαετία του 1960, η παραδοσιακή (folk) μουσική των λευκών κοινοτήτων των ΗΠΑ επηρέασε το υβρίδιο που ήταν γνωστό ως ροκ εκείνη την περίοδο, αλλά και επηρεάστηκε από αυτό με αποτέλεσμα τη δημιουργία του φολκ ροκ. Παράλληλα, γίνεται γνωστό το μπλουζ ροκ που αποτελεί την έκφραση του ροκ που δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην ηλεκτρική κιθάρα και στις μπλουζ ρίζες της μουσικής αυτής. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, εμφανίζεται το ψυχεδελικό ροκ, που φέρει στοιχεία από μουσικές της ανατολής. Λίγα χρόνια αργότερα, οι μουσικοί της ροκ που είχαν τζαζ παιδεία και μουσικοί τζαζ, δημιούργησαν το μίγμα που έγινε γνωστό ως τζαζ-ροκ φιούζιον, ή απλά φιούζιον. Στη δεκαετία του 1970, το ροκ υποσκελίστηκε από την επικράτηση της ντίσκο που αποτελούσε ένα μίγμα σόουλ, φανκ και λάτιν μουσικής και δέχτηκε επιρροές από τα είδη αυτά. Παράλληλα, δημιουργούνται τα υποείδη σοφτ ροκ, προγκρέσιβ ροκ, πανκ ροκ και χέβι μέταλ. Τη δεκαετία του 1980, γίνεται δημοφιλές το χαρντ ροκ και το εναλλακτικό ροκ (alternative rock) κάνει τα πρώτα του βήματα. Στην επόμενη δεκαετία, τα υποείδη της ροκ που εισάγονται είναι το γκραντζ, το μπριτ ποπ και το ανεξάρτητο ροκ (indie).

Προέλευση: Rock and Roll και Rockabilly

Το ροκ εντ ρολ προήλθε από διάφορα μουσικά είδη που ήταν δημοφιλή στην Αμερική στα τέλη της δεκαετίας του 1940 και γνώρισε εξαιρετική δημοφιλία στις αρχές και στα μέσα της δεκαετίας του 1950. Είχε ως βάσεις του τη μουσική rhythm and blues και την country. Η ροκ εντ ρολ αρχικά, ήταν ένα από τα είδη χορευτικής μουσικής των αφροαμερικάνων. Μαύροι καλλιτέχνες όπως ο

Little Richard, ο Chuck Berry και ο Fats Domino ερμήνευαν επιτυχίες του ροκ εντ ρολ, αλλά απευθύνονταν σε αφροαμερικάνικο κοινό. Αυτοί οι καλλιτέχνες του ροκ εντ ρολ, δέχτηκαν ρατσιστικές κριτικές σε μια εποχή που οι περισσότεροι χώροι διασκέδασης ήταν διαχωρισμένοι για λευκούς και μαύρους.

Η μαζική επιτυχία του ροκ εντ ρολ ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1950, όταν λευκοί καλλιτέχνες διασκεύαζαν το υλικό των αφροαμερικάνων ή ακολούθησαν το στυλ τους, στο μουσικό είδος που έγινε γνωστό ως ροκαμπίλι. Ο Έλβις Πρίσλεϊ, ο Μπιλ Χάλεϊ, ο Τζέρι Λι Λιούις και ο Τζόνι Κας ήταν μερικοί από αυτούς που εδραίωσαν το ροκ εντ ρολ στη συνείδηση των υπόλοιπων Αμερικανών και συνέβαλαν έτσι στην μεγάλη επιτυχία του.

Ταυτόχρονα τα τεχνολογικά επιτεύγματα της εποχής, δίνουν ώθηση στην οικιακή διασκέδαση που σχετίζεται με τη μουσική. Οι δίσκοι γραμμοφώνου που παράγονται στα μέσα της δεκαετίας του 1950 είναι πλέον 45 στροφών και όχι 78 και το 1957 [εκκρεμεί παραπομπή], η Ιαπωνική εταιρία TTEC (Tokyo Telecommunications Engineering Corporation) που αργότερα μετονομάστηκε σε Sony, εισάγει στην αμερικάνικη αγορά το πρώτο ραδιόφωνο με τρανζίστορ που αποτελείται πλήρως από μικρού μεγέθους ηλεκτρονικά στοιχεία [εκκρεμεί παραπομπή]. Εξαιτίας αυτών, οι νέοι σταδιακά μπόρεσαν να έχουν πρόσβαση σε ένα φτηνό σύστημα όπου θα άκουγαν μουσική. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1950, η δημοφιλής μουσική της περιόδου ήταν γνωστή σε όλο τον αμερικάνικο πληθυσμό. Κοινό ανεξαρτήτως χρώματος, παρακολουθούσε συναυλίες ροκ εντ ρολ και οι οπαδοί της μουσικής ανακάλυπταν τους καλλιτέχνες που είχαν ερμηνεύσει πρώτοι τα κομμάτια που ήξεραν από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση. Παράλληλα, αν και οι πωλήσεις των μεγάλων δισκογραφικών εταιριών γνώρισαν μια πτώση της τάξης του 30%, οι ανεξάρτητες δισκογραφικές άνθισαν καταλαμβάνοντας ένα μερίδιο πωλήσεων γύρω στο 55% στις ΗΠΑ. Οι πωλήσεις δίσκων ροκ εντ ρολ, κατέλαβαν το 1959 το 42,7% των συνολικών πωλήσεων [εκκρεμεί παραπομπή]. Βέβαια, εξαιτίας της επιτυχίας του είδους, όσοι προωθούσαν καλλιτέχνες της εποχής, χαρακτηρίζαν ως ροκ εντ ρολ και άλλα είδη μουσικής όπως η ποπ της εποχής που είχε στοιχεία ροκ εντ ρολ, με στόχο την προσέλκυση μεγαλύτερου κοινού. Εντούτοις, η επικράτηση του ροκ εντ ρολ ξεπέρασε τα όρια των Ηνωμένων Πολιτειών και γνώρισε μεγάλη επιτυχία και στη Βρετανία όπου αναπτύχθηκε το Βρετανικό ροκ.

Βρετανικό ροκ: Μέσα δεκαετίας 1950 - αρχές δεκαετίας 1960

Στο Ηνωμένο Βασίλειο το δημοφιλές κίνημα που είναι γνωστό ως "παραδοσιακή" τζαζ, έφερε πολλούς Αμερικάνους καλλιτέχνες της μπλουζ και τζαζ στη Βρετανία, οι οποίοι μετέδωσαν τους ροκ εντ ρολ και ροκαμπίλι ρυθμούς εκεί. Έτσι το ροκ εντ ρολ έγινε γνωστό και στο ευρωπαϊκό κοινό και γνώρισε την αποδοχή του. Βρετανοί καλλιτέχνες όπως οι Tommy Steele, Cliff Richard, και Billy Fury έγιναν γνωστοί στα μέσα και τέλη της δεκαετίας του 1950, παίζοντας ροκ εντ ρολ και ροκαμπίλι. Η μουσική σκιφλ (skiffle) που είχε τις ρίζες της στις ΗΠΑ από το 1920 και ήταν πολύ δημοφιλής στη Βρετανία, επηρεάστηκε αισθητά από το ροκ εντ ρολ. Το νέο αυτό ύφος άνθισε

ιδιαίτερα στα μέσα της δεκαετίας του 1950 καθώς δημιουργήθηκαν πολλά νέα συγκροτήματα, μεταξύ άλλων και οι The Quarry Men του Τζον Λέννον, που αποτέλεσαν το προπαρασκευαστικό συγκρότημα για τη δημιουργία των Beatles. Η Βρετανία, ανέπτυξε μεγάλη σκηνή ροκ εντ ρολ, που αναπτύχθηκε γρήγορα απαλλαγμένη από τα ρατσιστικά εμπόδια που κράτησαν τη rhythm and blues και άλλα είδη τέχνης αφροαμερικανών, στην απομόνωση στις ΗΠΑ.

Ο Κλιφ Ρίτσαρντ έκανε την πρώτη ροκ εντ ρολ επιτυχία στη Βρετανία με το τραγούδι του Move It και έτσι τέθηκαν για πολλούς, οι βάσεις για τη δημιουργία του Βρετανικού ροκ ήχου. Το συγκρότημά του The Shadows, ήταν ένα από πολλά που γνώριζαν επιτυχία με ορχηστρικά κομμάτια μουσικής σερφ. Καθώς το ροκ εντ ρολ στην Αμερική άρχισε να φθίνει και να κλίνει προς το ελαφρύ ποπ και τις γλυκανάλατες μπαλάντες που ακούγονταν σε κλαμπ και χορούς, τα Βρετανικά ροκ συγκροτήματα συνέχισαν να παίζουν με ένταση, βαθιά επηρεασμένοι από το μπλουζ ροκ.

Το Garage rock της δεκαετίας του 1960

Η Βρετανική Εισβολή (British Invasion) όπως είναι γνωστή στον μουσικό τύπο η επικράτηση του Βρετανικού ροκ σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Αυστραλία, διέδωσε παγκοσμίως το Βρετανικό ροκ και γνώρισε πολλούς μιμητές. Πολλοί εξ αυτών στις ΗΠΑ, προσπάθησαν να φτιάξουν τη δική τους συνοικιακή μπάντα. Οι πρόβες και οι ηχογραφήσεις γίνονταν συνήθως στα γκαράζ των σπιτιών τους χωρίς τα μέσα που παρείχε κάποια μεγάλη δισκογραφική εταιρία της εποχής. Εντούτοις αρκετοί, όπως οι The Sonics, ξεχώρισαν την περίοδο μεταξύ 1963 και 1967, οπότε και γνώρισε τη μεγαλύτερη ακμή του το γκαράζ ροκ. Το garage rock είχε ονομαστεί αρχικά punk rock, αλλά αργότερα χρησιμοποιήθηκε ο όρος γκαράζ ροκ για να μη δημιουργείται σύγχυση με το πανκ ροκ όπως το έκαναν γνωστό οι Sex Pistols, που έγινε πολύ δημοφιλές κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970.

Η μουσική surf της δεκαετίας του 1960

Ο ήχος του ροκαμπίλι επηρέασε πολύ τη Δυτική Ακτή της Αμερικής ως προς την ανάπτυξη ενός νέου είδους μουσικής που ήταν κυρίως ορχηστρικό και έγινε γνωστό ως μουσική σερφ. Η υποκοουλτούρα των οπαδών του συγκεκριμένου είδους μουσικής ήταν συνήθως ανταγωνιστική αυτής της ροκ εντ ρολ μουσικής, αλλά γενικά κατηγοριοποιείται ως ένα παρακλάδι της ευρύτερης ροκ εντ ρολ σκηνής. Η σερφ ήταν πιο γρήγορη από το ροκ εντ ρολ και ο ήχος της εμφάνιζε χαρακτηριστικές διαφορές, όπως οι κιθάρες με μεγάλο σήμα αντήχησης (reverb) ή ηχούς για να δοθεί μεγάλη αίσθηση του βάθους στον ήχο. Πολύ γνωστό συγκρότημα της σερφ ήταν οι Beach Boys που άφησαν το στίγμα τους στη σερφ προσθέτοντας πλούσιες μελωδίες στη φωνή, δημιουργώντας αυτό που έγινε γνωστό ως ο Ήχος της Καλιφόρνια.

Η Βρετανική ροκ σκηνή

Μέχρι το τέλος του 1962, η Βρετανική ροκ σκηνή είχε αρχίσει να έχει τα πρώτα της δείγματα με ένα μεγάλο εύρος αμερικάνικων επιρροών και

στοιχεία της soul, rhythm and blues και surf. Αρχικά, τα συγκροτήματα του είδους μετέφεραν μελωδίες Αμερικανών καλλιτεχνών, αλλά αργότερα εμφάνισαν και τις δικές τους συνθέσεις με μουσικές ιδέες όλο και πιο περίπλοκες, δίνοντας πολλές φορές μεγαλύτερη βαρύτητα στο αφροαμερικάνικο στοιχείο.

Οι Beatles από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, έκαναν την εμφάνισή τους με ένα σέτ εμφάνισης, τραγουδιών και ύφους που έθεσε τα πρότυπα για τα μουσικά συγκροτήματα του μέλλοντος. Στα μέσα του 1962 οι Rolling Stones ξεκίνησαν ως ένα από τα πολλά συγκροτήματα που είχαν μεγάλη επιρροή από την μπλουζ, μαζί με τους Animals και Yardbirds. Στα τέλη του 1964 εμφανίζονται οι Kinks και ακολουθούν οι Who που παρουσιάζουν το νέο μοντερνιστικό στυλ. Προς το τέλος της δεκαετίας, τα συγκροτήματα της Βρετανικής ροκ σκηνής, πειραματίστηκαν με το ψυχεδελικό μουσικό ύφος που εμπειρείχε αναφορές στην υποκουλτούρα των ναρκωτικών και στις εμπειρίες με παραισθησιογόνες ουσίες.

Μετά την αρχική τους επιτυχία στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι Beatles ξεκίνησαν σιγά σιγά να γίνονται γνωστοί στις Ηνωμένες Πολιτείες, αρχικά μέσω παρουσίασης των κομματιών τους από ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς. Αφού τα τραγούδια τους έγιναν γνωστά εκεί, οργανώθηκε μια εκτεταμένη περιοδεία των Beatles στις ΗΠΑ που οδήγησε σε μανιώδεις εκφράσεις θαυμασμού από πλευράς οπαδών, φαινόμενο που έγινε γνωστό ως Beatlemania. Μετά τους Beatles και άλλα Βρετανικά συγκροτήματα επισκέφθηκαν τις ΗΠΑ, όπως οι Rolling Stones, οι Animals και οι Yardbirds.

Η μουσική ροκ ως αντικουλτούρα (1963-1974)

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 η αντικουλτούρα της γενιάς μπητ συσχετίστηκε με το ευρύτερο αντιπολεμικό κίνημα που είχε ταχθεί ενάντια στην απειλή της ατομικής βόμβας, κυρίως με την Καμπάνια για Πυρηνικό Αφοπλισμό (Campaign for Nuclear Disarmament - CMD) στη Βρετανία. Και τα δύο κινήματα συνδέθηκαν με την τζαζ σκηνή και με την αναγέννηση της μουσικής φολκ, που έλαβε χώρα κυρίως σε Αμερική και Βρετανία τις δεκαετίες του 1950 και 1960.

Το Folk rock

Η φολκ σκηνή απαρτιζόταν από καλλιτέχνες που πέρα από την ίδια την παραδοσιακή μουσική, είχαν ενδιαφέρον στα ακουστικά όργανα, στα παραδοσιακά τραγούδια και στην κάντρι μπλουζ, την ακουστική έκφανση της μπλουζ. Οι καλλιτέχνες της αναγέννησης της φολκ που συντελέστηκε εκείνη την περίοδο, προτιμούσαν να ερμηνεύουν τραγούδια που είχαν κάποιο κοινωνικά προοδευτικό μήνυμα, πράγμα που είχε απήχηση και στο κοινό τους. Πρωτοπόρος της φολκ, πριν ακόμη από την περίοδο της αναγέννησης της τη δεκαετία του 1950, θεωρείτο ο Woody Guthrie ο οποίος χαρακτηριζόταν ως στρατευμένος καλλιτέχνης με πολλά τραγούδια διαμαρτυρίας στο ρεπερτόριό του. Την περίοδο της ανάπτυξης του κινήματος της φολκ, ο Μπομπ Ντίλαν ήρθε στο προσκήνιο και έκανε επιτυχίες τραγούδια διαμαρτυρίας όπως τα Blowin' in the Wind και Masters of War.

Έτσι αυτού του είδους το τραγούδι έγινε γνωστό σε ευρύτερο κοινό. Οι Byrds, παίζοντας το τραγούδι του Μπομπ Ντίλαν Mr. Tambourine Man, συνέβαλαν στην ανάπτυξη της μόδας του Φολκ ροκ και έδωσαν ώθηση στο είδος του ψυχεδελικού ροκ το οποίο αντιπροσώπευαν μεταξύ διαφόρων άλλων ειδών. Ο Ντίλαν συνέχισε την ανοδική πορεία του φολκ ροκ με το σινγκλ για το τραγούδι του Like a Rolling Stone του 1965, να φτάνει στο νούμερο 2 των τσαρτς των Ηνωμένων Πολιτειών, ακολουθώντας το Help! των εξαιρετικά δημοφιλών Beatles. Καλλιτέχνες της φολκ ροκ όπως ο Neil Young, οι Simon & Garfunkel, The Mamas & the Papas, Joni Mitchell και οι The Band, έκαναν το κίνημα της φολκ ροκ πολύ δημοφιλές έως και μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1960 στην Αμερική. Στη Βρετανία το φολκ ροκ έγινε εξίσου δημοφιλές με την Αμερική. Οι Fairport Convention εφάρμοσαν τεχνικές της ροκ σε παραδοσιακά Βρετανικά τραγούδια και το παράδειγμα τους ακολουθήθηκε από μπάντες όπως οι Steeleye Span.

Το ψυχεδελικό ροκ

Παράλληλα με το δημοφιλές φολκ ροκ και λίγο αργότερα εμφανίστηκε και το ψυχεδελικό ροκ το οποίο προσέλκυσε έντονα το ενδιαφέρον από τα μέσα έως τα τέλη της δεκαετίας του 1960.

Η ψυχεδέλεια εμφανίστηκε αρχικά στη φολκ σκηνή με τους Holy Modal Rounders που εισήγαγαν τον όρο το 1964. Με μουσικό υπόβαθρο που περιλάμβανε στοιχεία φολκ αλλά και jug band (μπάντας παραδοσιακών και αυτοσχέδιων οργάνων), οι Grateful Dead μπήκαν στην ίδια γραμμή με τους Merry Pranksters των οποίων η μουσική δημιουργία τροφοδοτούνταν από τη χρήση LSD.

Ο συναυλιακός χώρος με το όνομα The Fillmore, αποτελούσε σημείο αναφοράς για τα συγκροτήματα του ψυχεδελικού ροκ στη δεκαετία του 1960, όπως οι Country Joe and the Fish και οι Jefferson Airplane. Οι Byrds το 1966 έκαναν επιτυχία το τραγούδι τους Eight Miles High το σινγκλ του οποίου έφτασε στο νούμερο 14 στο Billboard Hot 100 των ΗΠΑ. Το ίδιο κομμάτι διασκεύασαν και οι Ολλανδοί Golden Earring, το 1970 και έτσι έγιναν γνωστοί στις Ηνωμένες Πολιτείες με το ομώνυμο άλμπουμ τους. Η διασκευή τους στο εν λόγω τραγούδι διαρκούσε 19 λεπτά, ενώ η αυθεντική εκδοχή του ήταν τρεισήμισι λεπτά, στις συναυλίες τους στο Fillmore δε, όπου έπαιζαν τακτικά, διαρκούσε έως και 40 λεπτά με αλληπάλληλα σόλο και τζαμαρίσματα (προσθήκες αυτοσχεδιασμού).

Στη Βρετανία, οι Pink Floyd, είχαν ξεκινήσει να αναπτύσσουν τις ιδέες τους πάνω στο ψυχεδελικό ροκ από το 1965 στην "underground" σκηνή. Το 1966, δημιουργήθηκαν οι Soft Machine και ο Βρετανός Donovan κάνει επιτυχία το ψυχεδελικό με επιρροές φολκ τραγούδι του, Sunshine Superman. Τον Αύγουστο του 1966 οι Beatles με το άλμπουμ τους Revolver, χρησιμοποίησαν την ψυχεδέλεια σε τραγούδια τους όπως το Yellow Submarine και το Tomorrow Never Knows. Οι Beach Boys του Brian Wilson, κυκλοφορούν την ίδια χρονιά το Pet Sounds, με έντονα στοιχεία ψυχεδέλειας, γεγονός που αποδίδεται στη χρήση LSD από τον Wilson που ήταν ο κυρίως συνθέτης του

άλμπουμ. Την ίδια χρονιά εμφανίζονται οι Βρετανοί Cream με τους Ginger Baker, Jack Bruce και Eric Clapton και συνδυάζουν το μπλουζ ροκ με την ψυχεδέλεια. Το 1967, ο Jimi Hendrix, γίνεται παγκοσμίως γνωστός με την εμφάνιση του στο Monterey Pop Festival στην Καλιφόρνια, αφού την προηγούμενη χρονιά είχε κάνει επιτυχία στο Ηνωμένο Βασίλειο με το σινγκλ του Stone Free. Με την παγκόσμια φήμη που έχει πλέον εδραιώνεται σαν κιθαρίστας, που πέρα από τις καινοτόμες τεχνικές του, χρησιμοποιεί στοιχεία ψυχεδέλειας τόσο στην εκτέλεση, όσο και στην παραγωγή των τραγουδιών του, γεγονός που αλλάζει και τη θεώρηση της παραγωγής δίσκων. Το 1967 οι Pink Floyd κυκλοφορούν το πρώτο σινγκλ τους με το τραγούδι του Syd Barrett, Arnold Layne και φτάνουν στο #20 στα Βρετανικά τσαρτς για σινγκλς, αν και αργότερα το τραγούδι απαγορεύεται και δεν παίζεται στο ραδιόφωνο, εξαιτίας του θέματος που πραγματεύονται οι στίχοι του (έναν άντρα που ντύνεται με γυναικεία ρούχα). Το άλμπουμ των Beatles με τίτλο Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band, κυκλοφορεί 4 μήνες μετά, τον Ιούνιο του ίδιου έτους και κάνει μεγάλη αίσθηση στους κύκλους της ροκ μουσικής γενικά, ενώ στο τέλος της χρονιάς κυκλοφορούν τα άλμπουμ The Piper at the Gates of Dawn των Pink Floyd και το Disraeli Gears των Cream. Το μεσουράνημα του ροκ σαν κίνημα των νέων έγινε εμφανές σε μεγάλα ροκ φεστιβάλ στα τέλη της δεκαετίας του 1960 με πιο γνωστό το φεστιβάλ του Woodstock του 1969 που ξεκίνησε ως μουσικό και καλλιτεχνικό τριήμερο φεστιβάλ όπου συγκεντρώθηκαν υπερδιπλάσιοι του προβλεπόμενου θεατές. Εξιδανικευμένο σήμερα, αναφέρεται σαν την κορυφαία συγκέντρωση νέων, οπαδών της ροκ μουσικής και της υποκουλτούρας των χίπις.